

Olomoucký kraj v příbězích

aneb známé cíle, jak je neznáte!

www.ok-tourism.cz

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Tato publikace byla pořízena za přispění prostředků státního rozpočtu České republiky z programu Ministerstva pro místní rozvoj.

Vážení turisté, asi jste si také všimli, jak velkou roli mají v našich životech příběhy. A nejen příběhy lidí, ale například i věcí. Vzpomínáte třeba na to, jak těžko jste se loučili s vaším prvním autem? Jistě, byla to stará ojetina, ale díky vám měla svůj příběh.

Tento průvodce vám představí Olomoucký kraj právě formou příběhů. Poznáte, že místa, která na první pohled vypadají všedně, skrývají zajímavou historii a napínavé osudy. Už tak známé turistické cíle uvidíte v jiném světle, přesvědčíte se, že mnohé z nich žily vlastním životem, jenž si v ničem nezahladil s tím, který prožívají lidé.

Věřím, že vás turistické cíle, které si prošly někdy těžkým údělem a jindy zase obdobím radosti, inspirují nebo jenom pobaví. Třeba je začnete vnímat ne jako pouhé stavby a místa, ale jako živé součásti našeho regionu. Možná pak zjistíte, že příběh Olomouckého kraje není kdesi venku, ale v nás. Těš mě, že ho můžeme prožívat společně.

Ladislav Okleštěk
hejtman Olomouckého kraje

Olomoucký kraj patří mezi regiony, které svou rozmanitostí a pestrostí dokáží uspokojit i ty nejnáročnější návštěvníky.

■ Je doslova pokladem pro milovníky historických, přírodních a kulturních památek, místem sportovního využití i místem k příjemnému odpočinku.

■ Široké spektrum zdravotních i wellness procedur nabízejících relaxaci a udržení zdraví vám v Olomouckém kraji zprostředkuje hned šest lázeňských míst.

■ Adrenalinoví nadšenci jistě ocení Rychlebské stezky s 65 km speciálně vybudovaných stezek pro jízdu na MTB, sjezdové trasy v Bikeparku Kouty či štiřecký areál olympijského vítěze Aleše Valenty s možností skoků na lyžích či snowboardu do vody.

■ Podzemní krásu můžete obdivovat v pěti veřejně přístupných jeskyních.

■ Z nabídky krajových specialit vám jistě neuniknou Olomoucké tvarůžky a lahodný mok v podobě piva Litovel, Holba i Zubr či některého z malých pivovarů. Znalci ocení také Absinth z Bělé p. Prádemem.

■ Z historických skvostů je v nabídce více než 10 pohádkových hradů a zámků nebo barokní Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci, který je zapsán na Seznamu památek UNESCO.

■ V regionu se nachází největší rašeliniště na Moravě – Rejvíz, nejstarší přírodní rezervace na Moravě – Šerák-Keprník, a také jeden ze sedmi divů České republiky – Přecherčavací vodní elektrárna Dlouhé Stráně.

■ Nejen poznání, ale i zábavu vám zajistí prohlídka některého z četných muzeí např. Vlastivědného muzea v Olomouci, Arcidiecézního muzea, Muzea Komenského, Expozice čarodějnických procesů, Expozice času, Muzea kočárů či Veteran Areny, kde najdete historické automobily a motocykly, Muzea papíru, muzea zakladatelů lázní V. Priessnitz a J. Schrotha, Muzea vězeňství či Muzea baroka.

■ Pro cyklisty jsou na Střední Moravě připraveny rovinaté cyklostezky, v Olomouci se můžete projet na rodném čtyřkole a Jeseníky vás nadchnou až několikadenní čarodějnickou cyklotrasou.

■ S dětmi se lze vydat do ZOO, projet se na člunu po řece Moravě, vyrazit na bobové dráhy v Jeseníkách i za zlatokopy do Údolí ztracených štol ve Zlatých Horách.

■ V Olomouckém kraji vás čekají stovky různorodých akcí, od velkolepých, lákajících desetitisíce lidí z celé republiky i ze zahraničí, až po ty komornější, určené jen pro několik nadšenců.

Vítejte u nás!

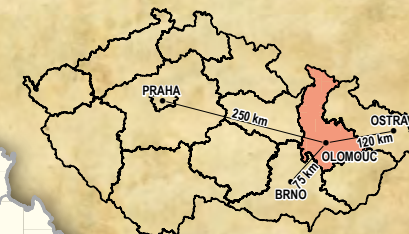

Střední Morava

1. Hrad Bouzov
2. Zámek Čechy pod Kosířem
3. Hrad Helfštýn
4. Město Olomouc
5. Zámek Plumlov
6. Javoříčské jeskyně
7. Zámek Úsov
8. Zámek Náměšť na Hané
9. Svatý Kopeček

Jeseníky

10. Rejvíz
11. Venušiny mísky pod Kosířem
12. Velké Losiny
13. Bílá Voda
14. Jesenícko
15. Lázeňství
16. pohoří Jeseníků
17. Město Zábřeh
18. Obec Vysoká

Olomoucký kraj, Jeremenkova 40a, 779 11 Olomouc, www.kr-olomoucky.cz, www.ok-tourism.cz
email: tourism@kr-olomoucky.cz, tel.: +420 585 508 111

Místo vydání: Olomouc, **měsíc a rok vydání:** 11/2017, vydavatel: Olomoucký kraj, **pořadí vydání:** 1. vydání, neprodejné

Grafika, texty, výroba a tisk: Machovský s.r.o., Náves Svobody 8/14, 779 00 Olomouc, www.machovsky.cz

ISBN 978-80-87982-83-9
ISBN 978-80-87982-82-2 (angl. vyd.)
ISBN 978-80-87982-85-3 (pol. vyd.)
ISBN 978-80-87982-84-6 (něm. vyd.)

Autoři fotografií: M-Ark, archiv Olomouckého kraje, Jan Andráš, Ivo Netopil, Jan Kocian, Jan Machovský, Jan Hřinda

O pohádkovém hradě s bílou paní, který patřil králi a rytířům

Jeden z nejkrásnějších hradů ve střední Evropě dominuje kopcovité, lesnaté krajině mezi Olomoucí a Moravskou Třebovou. Jeho typická osmiposchodová válcová věž s červenou střechou ční nad vrcholky stromů jako zářivý maják. Vypadá neskutečně, dokonale, až pohádkově. A bydlely tady filmové princezny, třeba Jasněnka nebo Arabela. Ostatně Bouzov je pro filmaře atraktivní lokací. Jeho měnící se podoby a osudy mnoha jeho majitelů by vydaly na obsáhlý scénář k výpravnému filmu.

Důležitou obchodní stezku, spojující Čechy s Moravou, nejprve chránil hrad Špránek. Na nevelké skalní plošině se ale nemohl rozrůstat. A tak jistý Budislav založil na příhodnějším místě nový strážný hrad. K tomu se váže hezká pověst. Budislav – zkráceně Búz – byl lovec, který žil samotářským životem ve skrovném příbytku ve zdejších panenských lesích. Jednou zachránil pocestného před divou zvěří. Dal mu najíst a nechal ho u sebe přespat. Za to se mu pocestný odměnil a řekl mu o zakopané truhlici plné zlatáků. Búz truhlici vykopál a uložil ji pod lavici. Když jeho zemi napadli nepřátelé, nabídl svou pomoc a zlatáky králi. Ten sebral vojsko a společně s Búzem, který vojákům velel, vybojovali slavné vítězství. Král ho pasoval na rytíře a věnoval mu část hvozdů, kde předtím žil.

Hrad obehnaný hradbami plnil dlouho obrannou funkci. Od roku 1414 jej drželi pánové z Kunštátu. Bouzov je uváděn jako pravděpodobné místo narození jednoho z nich, českého krále Jiřího z Poděbrad. V průběhu třicetileté války sloužil jako císařská pevnost a vězení pro švédské zajatce. Postupně chátral, i když někteří z dalších majitelů začali s jeho přestavbou na obytné sídlo.

V roce 1696 Bouzov kupuje špitální Řád německých rytířů, opřený řadou mýtů a legend z časů křížáckých válek. Zásadním okamžikem v historii hradu bylo, když se v roce 1894 stal novým velmistrem řádu arcivévoda Evžen Habsburský, zastánce původních rytířských ctností a ideálů. Velký milovník umění a sběratel se také zajímal o architekturu. Bouzov si oblíbil a rozhodl se zde vybudovat letní rezidenci a muzeum historie řádu. Investoval mnoho energie i vlastních prostředků do nákladné rekonstrukce, která proběhla na přelomu

19. a 20. století a na níž sám dohlížel. Najal si zkušeného mnichovského architekta, který hradu vtiskl podobu romantického středověkého sídla, kterou známe dnes. Ačkoli šlo o reprezentativní sídlo s moderními vymoženostmi a cenným vybavením, kde se chovali i medvědi, Evžen tu pobýval jen občas. Mimo jiné si na Bouzov přivezl fotografii obrazu záhadné bílé dámy s krásnou tvář. Není známo, o koho se jedná, ale ví se, že autor obrazu se zabýval mystikou. Má něco společného s přízrakem bílé oděné paní, která se na hradě zjevuje?

Evženova sestra Marie Kristina, která si vzala španělského krále, projevovala mimořádný zájem o balónové létání a sama si let vyzkoušela. Byla by určitě nadšená, kdyby dnes mohla spatřit desítky pestrobarevných balónů, které každý rok v srpnu stoupají vzhůru nad hradní věže.

V tematickém historickém parku v podhradí jsou k vidění repliky starých zbraní a Trojský kůň, největší dřevěná konstrukce svého druhu na světě, která slouží i jako rozhledna.

Tipy v okolí: Javoříčské jeskyně; Mladečské jeskyně (1.); Arboretum Bílá Lhota (2.); Loštice – Muzeum Olomouckých tvarůžků.

STÁTNI HRAD BOUZOV
Bouzov 8, 783 25 Bouzov
rezervace prohlídek: +420 775 888 960
pro informace o aktuálních prohlídkách navštivte www.hrad-bouzov.cz

Josef Mánes nechal na Hané kus srdce

Půvabný klasicistní zámek v Čechách pod Kosířem, krajina Hané i hanáčtí venkované a jejich tradice okouzily českého malíře, grafika a ilustrátora Josefa Mánesa. Setkání se starým šlechtickým rodem Silva-Tarouca, kteří vlastnili zdejší panství, osudově poznamenalo jeho život. Byl u nich vítaným hostem a rodina se stala jeho štědrým mecenášem. Do Čech Mánes zavítal v průběhu dvaceti let celkem šestnáctkrát a vytvořil zde více jak sto uměleckých děl.

Poprvé Mánes navštívil Čechy pod Kosířem v roce 1846, aby zjistil, jaký ohlas mají dva portréty, které namaloval pro galerii předků Silva-Tarouca. Neprožíval zrovna šťastné období. Jeho sestra Amálie vyhnala z domu služebnou Fanny, kterou miloval. Nikdy se nevyrovnal s tím, že přišel o ni i o jejich dceru Josefu. Raději odjíždí do Čech pod Kosířem, aby tu našel klid a příznivé prostředí pro tolik potřebnou vzpruhu duše i těla.

S majitelem panství Augustem Alexandrem a jeho ženou Giselou je pojilo přátelství. V hraběčině deníku jsou podrobné zápisky o jeho pobytech, které na něj měly evidentně blahodárný vliv. Přinášely mu obživu, ale i inspiraci pro práci. Panstvo v něm mělo výborného společníka i učitele, který zdokonaloval jejich malířské pokusy. Radil jim také s úpravami zámku i parku. Hrabě Alexandr nechal podle jeho návrhu vybudovat zámeckou kapli.

Mánes byl vysoký, elegantní, měl výrazné modré oči a ostře řezané rysy, a jakmile přijel, bylo na zámku stále plno návštěv, zejména dámy z něj byly unešené. V Čechách pod Kosířem maloval obrazy pro panstvo a žánrové novorokokové obrázky, ale učaroval mu především hanácký venkov a jeho folklor. Vytvořil zde známá díla jako litografie Líbáňky na Hané, cyklus akvarelů Život na panském sídle nebo četné skici a portréty místních obyvatel. Krásné paní Gisely si Mánes velmi vážil a tajně ji zbožňoval. Její smrt ho hodně poznamenala, navíc už pak na zámku nebyl tolik vítán.

Zřejmě i to prohloubilo jeho stále se zhoršující psychické potíže. Značně zhubl, upadal do letargie, měl problémy s mluvením i psaním a choval se divně a zmateně. Nespavost tišil užíváním opia. Začal být posedlý hledáním červenožluté divoké vlčí růže, postavám na obrazech přikresloval vlčí drápy a zuby a deformoval jim obličej. Naposled přijel do Čech ve značně zchátralém stavu v červnu 1871, to však již nebyl do zámku vpuštěn. Za půl roku umírá údajně na ochrnutí mozku.

1.

Traduje se, že prastarý evropský rod Silva-Tarouca odvozoval svůj původ od starolatinšského boha lesů Silvana a od zakladatelů města Alba Longa, kde žila princezna Rhea Silvia - matka zakladatelů Říma Romula a Rema, které odkojila vlčice. Princezna Rhea byla podle legendy zaživa pohřbena a prokleta svým strýcem a tato kletba prý padla na celý rod Silvů. Od té doby se prý u členů rodiny projevovala lykantropie – psychické onemocnění, kdy člověk sám sebe vnímá jako zvíře, nejčastěji vlka. Tu si s sebou měli přinést v 18. století i do svého nového domova v Čechách pod Kosířem. Pověsti o vlkodlacích v lesích blízkého kopce Kosíře tuto legendu jen přižívovaly. A co víc? Sylva-Taroucové mají přeče ve svém erbů vlky. To, že se měl od nich nakazit i Josef Mánes, je už poměrně divokou lidovou tvořivostí.

2.

Interiéry jižního křídla zámku jsou zařízeny ve stylu přelomu 19. a 20. století s unikátní kolekcí děl Josefa Mánesa. Zajímavé jsou Filmová expozice Jana a Zdeňka Svěrákových a Expozice historických kol. Přírodně krajinářský zámecký park patří svou dendrologickou hodnotou k nejvýznamnějším na Moravě.

V Čechách pod Kosířem navštivte také Muzeum historických kočárů (1.) a Hasičské muzeum (2.).

Tipy v okolí: Luděrov – Barokní sýpka, Švédské šance; Slatinice – Muzeum veteránů, Galerie Zdeňka Buriana; Drahanovice – Černá věž.
Naučná stezka Velký Kosíř (10 km).

ZÁMEK ČECHY POD KOSÍŘEM
Mánesova 1, 798 58 Čechy pod Kosířem
informace, rezervace prohlídek:
mob. 773 784 110 (út–ne 9.00–16.30)

Zámek: duben, říjen: 9–16 (víkendy a státní svátky), květen–září: 9–17 (úterý–neděle, státní svátky)
Park: celoročně od 6.00–22.00
www.zamekcechy.cz

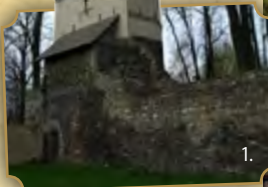
Jak se Petr Vok z Rožmberka na Helfštýn přiznal

Rozsáhlá zřícenina jednoho z největších moravských hradů Helfštýna majestátně vévodí údolí Moravské brány u Týna nad Bečvou. Svou rozlohou patří k nejrozsáhlejším hradním komplexům v Evropě. Helfštýn nikdy nebyl dobyt, odolal i Švédům, a z valné části ho v roce 1656 nechali pobořit až vidění vojenští strategové, aby nepadl do rukou Turků. Byl postaven načerno jistým Fridušem (německy Helfrid) z Linavy. Byť o hrad brzy přišel po zásahu krále Jana Lucemburského, hrad po něm nese své jméno. Za Pernštejnů byl v 15. a 16. století rozšířen a stala se z něho významná pevnost. Každoroční historická akce Vokohradí s bálem a kostýmovaným průvodem připomíná dobu, kdy hrad vyžnil bonviván české renesance Petr Vok z Rožmberka. Ve čtyřiceti letech si v roce 1580 vzal čtrnáctiletou Kateřinu z Ludanic, která byla dědičkou lipenského panství, a tedy i Helfštýna.

K jejímu narození se váže pověst. Tu noc hledal na hradě Helfštýn přístřeší před bouří potulný mnich. Panstvo na něj ale vypustilo psy. To ho rozhořčilo, mrštil holí proti skále, kde se zapíchla, a Ludanice proklel: „Z té hole vyroste planá hrušeň a rod Ludaniců vymře“. Kletba se nakonec vyplnila hned dvakrát – Kateřininou smrtí vymřel její rod po přeslici a úmrtím jejího manžela Petra Voka zase Rožmberkové vymřeli po meči. Planá hrušeň stále roste po pravé straně před vstupem do hradu.

Když Kateřina v pěti letech osiřela, spravoval za ni rozsáhlé majetky její poručník, zemský hejtman Zachariáš z Hradce, který toho využil ve svůj prospěch a připravil ji o velkou část jmění. Přesto byla bohatou dědičkou a Petr Vok si sňatkem s ní hojil své finanční problémy. Jeden z nejvýznamnějších velmožů českých zemí své doby začal na Helfštýn zajíždět. Cestovali sem téměř každé léto s velkým doprovodem a zdrželi se na lipenském panství několik týdnů. Byla to pokaždé velká sláva a pořádaly se opulentní hostiny. Petr Vok tu rád uprostřed hlubokých lesů odpočíval a jako známý milovník a labužník si dovedl užívat do sytosti. Ale věnoval se i úředním záležitostem. Kontroloval, jak se na panství hospodaří a pobyt také spojil s nutnými zápisy do zemských desek v Olomouci.

I když Rožmberkové zdejší panství nedrželi dlouho, zvelebovali ho. Na hradě Helfštýn nechal Petr Vok vybudovat hradní palác ve vznesném italském stylu.

1.

Tam, kde je dnes hradní restaurace, nechal postavit konírnu. V jednom z hradebních průchodů býval psinec. Prý sem Petr Vok poprvé přivezl chrty cvičené na lov. Traduje se, že z Trubačské věže si nechal trubit své oblíbené melodie.

Manželství Kateřiny a Petra Voka nemělo na růžích ustláno. Svou roli jistě sehrál i velký věkový rozdíl. Navíc se Kateřina nedokázala srovnat s manželovou prostopášností. V roce 1594 prodělala po jedné jeho avantýře těžký hysterický šok, dokonce utekla na Helfštýn, a začala trpět velkými depresemi a dalšími záchvaty. Šuškal se, že je šílená. Zemřela v pětatřiceti letech.

Na Helfštýně se koná každý rok světově známé mezinárodní fórum uměleckého kovářství Hefaiston. Některá vytvořená díla jsou vystavena v hradním areálu.

Tipy v okolí: Týn nad Bečvou – Muzeum Bedřicha Smetany; Lipník nad Bečvou – městská památková rezervace (1.); Hranice – městská památková zóna; Přerov – městská památková zóna.

HRAD HELFŠTÝN

Týn nad Bečvou 751 32
tel.: 581 797 093
rezervace prohlídky: 581 702 030

Pro aktuální otevírací dobu prosíme navštívit webové stránky www.helfstyn.cz

Posvěcení Sloupu Nejsvětější Trojice povýšila svou návštěvou Marie Terezie

Když česká a uherská královna Marie Terezie, manželka císaře Františka I. Štěpána Lotrinského, nastoupila na trůn, byla habsburská monarchie zaostalá. Bylo jí jasné, že zastaralý, nefunkční státní systém je třeba reorganizovat a modernizovat. A také vyjžděla mezi lid. V českých zemích byla čtyřikrát. Pro Olomouc bylo velkou ctí, když dvakrát zamířila právě sem. Dodnes nese její jméno Tereziánská brána nebo Tereziánská zbrojnice. Ona sama udělila městu privilegium opatřit svůj znak štítkem s iniciálami F.M.T. (Franciscus - Maria Theresia) na prsou tradiční šachované orlice. Bylo to vyjádření díky za to, že se olomoucká pevnost, kterou nechala vybudovat, ubránila pruskému vpádu. Olomoučany vlastně z očí nespustila ani potom. Její portrét byl nadlouho umístěn na čestném místě olomouckého orloje.

Poprvé se Marie Terezie s manželem Františkem Štěpánem zastavila v Olomouci ve dnech 17. až 20. června 1748 v rámci své Cesty pro radost (Luistrass) na Moravu. Vedly je sem zejména vojenské záležitosti. Přijeli zkontrolovat, jak je naplňováno nařízení o přebudování Olomouce na moderní pevnost. Navštívili také ležení ruských vojsk u Olšan a Chválkovic, vyslaných na pomoc ohrožené říše před Prusy. Císařský pár pobýval v biskupské rezidenci, kde udílel audience, a v premonstrátském Klášteře Hradisko zhlédl představení hanácké zpěvohry. Marie Terezie se sama účastnila mše u hrobu Jana Sarkandera v dnes zaniklém kostele Panny Marie na Předhradí. Den před odjezdem zamířili oba do chrámu Nanebevzetí Panny Marie na Svatém Kopečku, kde se setkali s davu věřících. Po celou dobu se jim dostávalo vřelého přivítání nejen od Olomoučanů, ale také od obyvatel z okolí, kteří je po Olomouci provázeli zpěvem lidových písní na vyzdobených vozech.

Druhá oficiální návštěva Olomouce ve dnech 6. až 9. září 1754 byla zařazena do delší okružní cesty po habsburských zemích. Bráně, kterou panovnice se svým chotěm do města vjela, se začalo říkat Tereziánská. A zase je čekalo nadšené uvítání. Válka s pruským králem Friedrichem II., který neuznal nároky Marie Terezie na trůn, byla na spadnutí a bylo nutné zjistit, jak je Olomouc, v té době již obehnaná valy a bastiony, na případný střet připravená. Vzácní hosté našli dočasný domov opět v biskupské rezidenci. Zatímco císař se zaměřil na kontrolu vojenské pohotovosti, Marie Terezie byla přítomna slavnostní mši v katedrále svatého Václava. Studenti jezuitského gymnázia a univerzity si pro panovníky připravili zdraví a vystoupení. Ti si pak ještě prohlédli jezuitský konvikt.

Devátého září nastala veliká sláva. Olomoučané byli hrdí na právě dokončený čestný Sloup Nejsvětější Trojice, jehož duchovním otcem

se stal císařský architekt a kameník Václav Render, který jeho stavbu i přes velké těžkosti prosadil a pomohl ji financovat. Kolosální sloup, vysoký 32 metrů, byl postavený v průběhu 37 let jako díku-vzdání za ukončení morové epidemie, která město postihla na začátku 18. století. Byl symbolem patriotismu, protože na jeho vyhotovení se podíleli převážně místní umělci. Slavnostní průvod obou veličenstev s procesím duchovenstva vyrazil do chrámu svatého Mořice, kde se konala slavnostní mše. Za účasti velké sešlosti všech vrstev, za zvuku zpívaných litanií, bubnování z radniční věže a dělostřeleckých salv pak kardinál Troyer sloup posvětil. Pro Marii Terezii a jejího chotě byl postaven stan s klekátky. Tuto velkolepou událost připomíná mramorová pamětní deska nad vchodem do vnitřní kaple. Po odpoledním představení opery Ke chvále Majestáta na Klášterním Hradisku a návštěvě vojenského tábora u Olšan se císařský pár vydal následující den na cestu do Vídně.

Navštivte Olomouc, druhou největší památkovou rezervaci v České republice se Sloupem Nejsvětější Trojice, který byl v roce 2000 zařazen mezi skvosty kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

www.olomouc.eu

O smutné černé paní z Plumlova a Pražském Jezulátku

Nedaleko Prostějova se ve vodní hladině Podhradského rybníka zrcadlí vytáhlá a štíhlá zámecká budova, která je výraznou dominantou v širokém okolí. Na první pohled to není klasický zámek, na který jsme zvyklí. Je na něm něco zvláštního. A poloha na skalnatém ostrohu to jen zvyrazňuje. Skutečnost je taková, že nebyl nikdy dokončen.

Za vše může rodinný spor z doby, kdy panství vlastnili Lichtenštejnové. Kniže Karel Eusebius sám nadšeně projektoval velkolepý zámek pro svého syna Jana Adama, který ale o tak impozantní sídlo nestál. Stavba navržená v mimořádných proporcích se už od začátku zdála být čířým bláznovstvím. Stavební práce se prodražovaly a otec se synem nenašli společnou řeč a jen se hašteřili. Po smrti Karla Eusebia realizoval jeho syn z původně navrženého čtyřkřídleho objektu pouze jedno křídlo. Roky dohadování ho natolik znechutily, že tady nechtěl ani pobývat.

Vedle dnešního zámku stával po léta mocný hrad, jehož pozůstatky jsou patrné na zámeckém nádvoří a zbyla z něj i hláska. Postupně patřil různým rodům, k Perštejnům se však váže příběh z 16. století o smutné černé paní, který málokdo zná. María Manrique de Lara y Mendoza byla dvorní dámou na španělském dvoře, kde se s ní setkal významný český diplomat a politik Vratislav II. z Pernštejna, řečený Nádherný, který byl společníkem budoucího císaře Maxmiliána II. a později nejvyšším kancléřem Českého království. A María se stala jeho vyvolenou. Byla vychována v přísném katolickém prostředí a měla s manželem odejít někam do neznáma.

Její matka jí na ochranu ke svatbě dala malou voskovou sošku Ježíška, kterou María vozila všude s sebou. A tak se soška několikrát ocitla i na Plumlově, kam s manželem občas zajížděli. María u nás velmi trpěla a nikdy si na nové prostředí nezvykla. Navíc byla pořád v jiném stavu a ve smutku, protože z jednadvaceti dětí jich deset zemřelo. Zoufalá matka neodkládala černé šaty. Sošku pak dala své dceři Polyxeně, když si brala Zdeňka Popela z Lobkovic. Polyxena ji později věnovala pražským karmelitánům a my ji známe jako Pražské Jezulátko. María stála po boku svého manžela, ale šťastná nebyla. Její duch prý stále bloudí na Plumlově a hledá hradní kapli,

kam se ke svaté sošce chodívala modlit za zemřelé děti. Její portrét s dcerou Polyxenou i kopii Jezulátka lze dnes spatřit na plumlovském zámku.

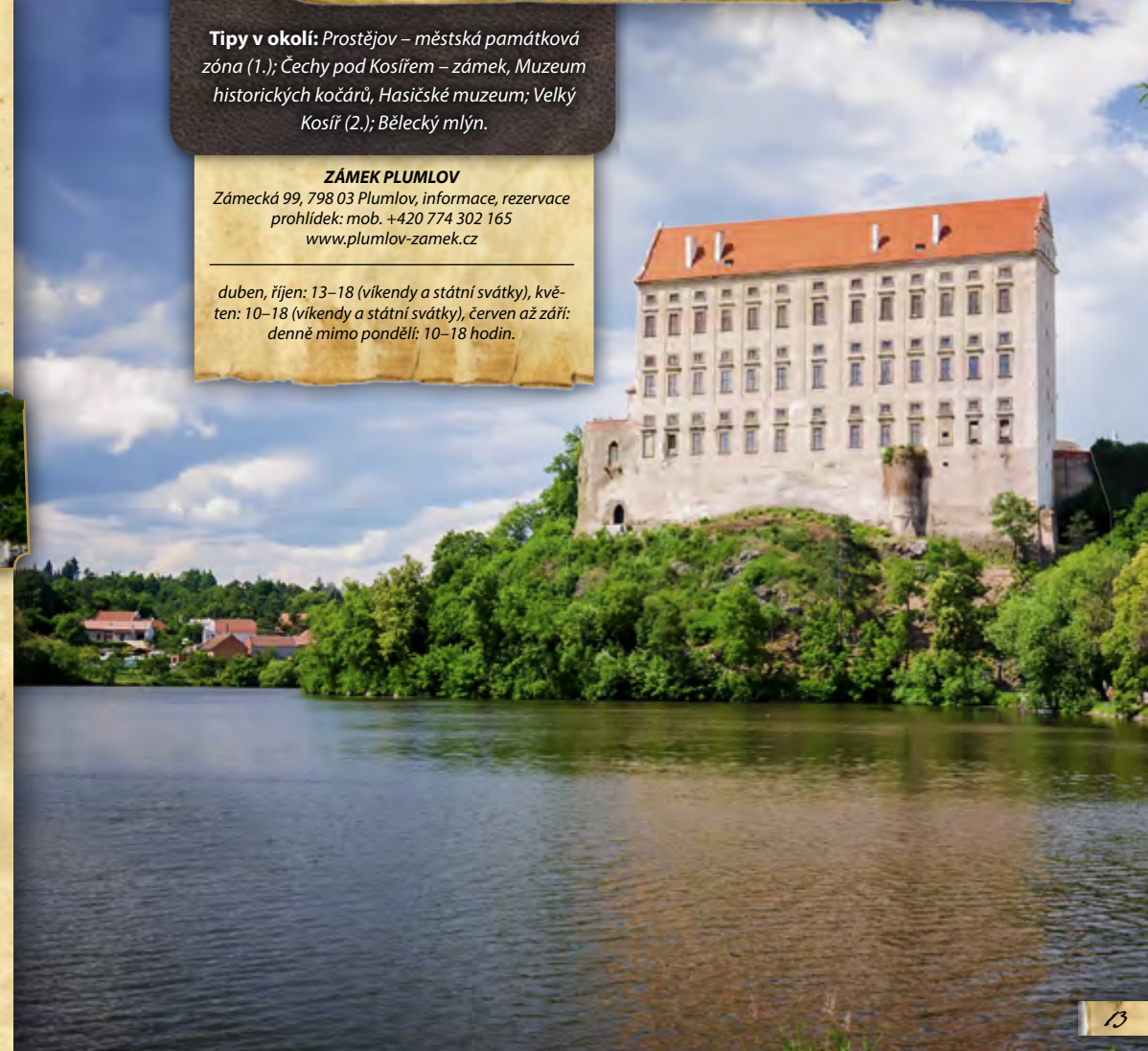
Plumlovský zámek, postavený v letech 1680 až 1688 v manýristickém stylu, vlastně nikdy jako panské sídlo nesloužil. Jen čtyři vybavené místnosti byly určeny pro příležitostné návštěvy. V pozdějších letech se v zámku úřadovalo a dokonce se uvažovalo o jeho zbourání. Město Plumlov ho postupně rekonstruuje. Návštěvníci si zde mohou prohlédnout zajímavé stálé expozice, zámecké prostory i sklepení. Po dohodě je možné navštívit i dlouho nepřístupné páté a šesté patro.

Tipy v okolí: Prostějov – městská památková zóna (1.); Čechy pod Kosířem – zámek, Muzeum historických kočárů, Hasičské muzeum; Velký Kosíř (2.); Bělecký mlýn.

ZÁMEK PLUMLOV

Zámecká 99, 798 03 Plumlov, informace, rezervace
prohlídek: mob. +420 774 302 165
www.plumlov-zamek.cz

duben, říjen: 13–18 (víkendy a státní svátky), květen: 10–18 (víkendy a státní svátky), červen až září: denně mimo pondělí: 10–18 hodin.

Jak revírník Vilém Švec objevil Javoříčské jeskyně

Na dohled od rovinaté Hané se začínají vlnit kopce Zábřežské pahorkatiny, které pod korunami stromů ukrývají nečekané poklady přírody. Táhlý vápencový vrch Národní přírodní památky Špraněk obtéká stejnojmenný potok, nad nímž se tyčí příkré skály s tajemnými krasovými útvary. Jeskynní otvory, závrtvy a jednotlivá skaliska, vystupující z lesnatých svahů, naznačují, že podzemí skrývá scenérii ještě dramatictější.

Ostré skalní výčnělky a tmavé otvory, vedoucí do hlubin země, odjakživa přitahovaly romantiky a dobrodruhy. Mnohé pověsti přisuzují vznik krasových jevů rejdům nadpozemských sil. V místních zkazkách se to hemží hejkaly, bludičkami, ohnivými muži a psy s ohnivými očima. V nejstarší nalezené jeskyni – Svěcené díře – vypovídají vzkazy a letopočty zanechané na stěnách o touze člověka rozluštit tušené a skryté podzemní tajemství.

Objevitelem překrásně vyzdobených krasových jeskyní, jejichž ornamenty vznikaly už někdy v prvohorách, se stal revírník Vilém Švec. S rodinou se nechal na vlastní žádost přeložit do míst svého dětství, kdy o tajemném podzemí slýchal a snil, že jednou objeví něco nevídaného. Jeho nejmladší syn podnikal z javoříčské hájenky objevitelské výpravy a s kamarádem z Bouzova prolézali pukliny a zkoumali okolí skal na špraněckém kopci. I nadšené synovo vyprávění přimělo Švece naplnit si svůj sen. Zaměřil se na zkoumání již známého prostoru Svěcené díry a neodradilo ho ani, když lesní správa, u které pracoval, odmítla průzkum financovat. Švec byl natolik přesvědčený o existenci další jeskyně, že vše platil ze svého. Utvrzovaly ho v tom nálezy otvorů, odkud z podzemí v zimě proudil teplý vzduch.

Od jara 1937 skupina nadšenců pod Švecovým vedením pátrala, kudy by ze Svěcené díry pronikli do větší hloubky. Švecovi jezdil dokonce radit proslulý krasový badatel Karel Absolon. Po čase se jim podařilo najít volný komín, kterým se jako první spustil syn Viléma Švece. Bludiště chodeb a puklin bylo ale třeba důkladně prozkoumat. Bylo to velmi obtížné, mnohokrát byli amatérští jeskyňáři na pokraji svých sil. Bez náležitého vybavení a bez zkušeností hledali cestu k vysněným jeskyním. Vedl je třepotavý plamínek svíčky, kterým zjišťovali proudění vzduchu, svítili si jednoduchou karbidovou lampou a používali obyčejné lano. Cestou uvolňovali zatarasené průchody, prolézali úzké a strmé komíny až po náročném lezeckém výkonu dosáhli 14. dubna 1938 dna jeskyně, dnes známé jako Dóm gigantů. Zjevil se před nimi ohromující prostor s bohatou krápníkovou výzdobou, která předčila jejich očekávání.

Zpráva o objevu jeskyně se rychle rozšířila po celé zemi. Začalo se připravovat jejich zpřístupnění a už měsíc po objevení se mohli kochat krásou dlouho skrytého podzemního skvostu první návštěvníci.

Javoříčské jeskyně, které patří k nejnavštěvovanějším jeskyním v České republice, utváří několikaúrovňový spletitý systém chodeb, dómů a propastí. Zpřístupněno pro veřejnost je necelých 800 metrů chodeb a krápníkových sálů z dosud objeveného čtyřkilometrového úseku. Podzemní komplex je také oblíbeným zimovištěm netopyřů, největším v České republice. U vstupu do jeskyně začíná naučná stezka Špraněk, která vede okolo závrtvy Zátvořice, odkud kdysi vytékal potok Špraněk z podzemí. Unikátní je skalní útvar Zkamenělý zámek s vysokou skalní bránou.

Tipy v okolí: hrad Bouzov; zámek Úsov; Mladečské jeskyně; Loštice – Muzeum Olomouckých tvarůžků (1.).

JAVOŘÍČSKÉ JESKYNĚ

Javoříčko, 783 24 Slavětín u Litovle
informace, rezervace prohlídek:
tel.: 585 345 451

Pro aktuální otevírací dobu prosíme
navštivte: www.caves.cz

Ušlechtilý kníže založil v Úsově lesnickou školu a originální muzeum

V mírně zvlněné krajině v podhůří Jeseníků mezi řekami Moravou a Oskavou byl ve 13. století postaven středověký hrad s oblými věžemi a silnými obrannými zdmi ve stylu francouzských kastelů. Po bouřlivé době nepokojů, cizáckých vpádů, plenění a častého střídání majitelů přechází celé panství i s hradem do vlastnictví významného rodu Lichtenštejnů. A s nimi nastává doba rozkvětu a hospodářského rozvoje. Přestože tu Lichtenštejnové trvale nežili a hrad byl správním sídlem, pravidelně zajížděli na lov do zdejších hlubokých lesů plných zvěře. Koncem 17. století byl mezi čtyři gotické věže vestaven barokní zámek podle projektu slavného Domenica Martinelliho.

Do dějin Úsovska se nesmazatelně zapsal kníže Jan II. z Lichtenštejna. Osvícený šlechtic a štědrý mecenáš své rodinné panství zveleboval a v mnoha směrech přispěl ke zlepšení životních podmínek zdejších obyvatel. Nikdy se neoženil a jakoby si tím kompenzoval neradostné dětství, kde se mu nedostávalo lásky a péče. Byl vynikajícím, odpovědným hospodářem, který miloval přírodu a vizionářsky vytušil její potenciál pro začínající turismus. V roce 1903 dokonce založil v Jeseníkách nejstarší přírodní rezervaci mezi Šerákem a Keprníkem. Díky jeho velkorysým darům mohla vzniknout celá řada veřejných budov a jiných prospěšných aktivit. Jako vzdělaný člověk si uvědomoval důležitost vzdělávání dětí, proto značná část jeho příspěvků směřovala na stavbu škol. V roce 1852 založil v objektu Staré školy v Úsově jednu z nejstarších středních lesnických škol na Moravě, kde vyučovala řada předních rakouských odborníků. Někdejší vzdělávací ústav, který se po patnácti letech přesunul z Úsova na hrad Sovinec a posléze do Hranic, dnes v rámci expozice „Úsov-kolébka lesnického školství“ například přibližuje dobové výukové modely a učební pomůcky studia adeptů lesnického povolání.

Na doporučení vrchního lesního rady se kníže Jan II. rozhodl na Úsově zřídit lovecko-lesnické muzeum, které mělo sloužit ke zdokonalování domácích lesních hospodářů a myslivců a jako výstavní prostor pro veřejnost. Honba pro knížete nebyla jen tradiční šlechtickou zálibou, byla to také cesta k poznávání zákonitostí přírody a to chtěl zprostředkovat dalším generacím. V muzeu, které bylo otevřeno roku 1900, byla shromážděna nejen řada loveckých trofejí, ale také přírodniny a dokumenty z lesního hospodaření na knížecích panstvích. Expozice byla postupně doplňována, přibyla k ní i mimořádná sbírka trofejí exotických zvířat Jindřicha z Lichtenštejna z jeho z loví v Keni, Tanganice, Ugandě a Somálsku.

1.

Úsovské lesnické a lovecké muzeum je ojedinělé svého druhu ve střední Evropě. V zámeckém interiéru se prezentuje několik tisíc loveckých a přírodovědných exponátů z lichtenštejnských panství a loveckých výprav. K vidění jsou mimo jiné jedinečná sbírka ryb, obojživelníků, plazů, ptáků, savců a hmyzu, soubor abnormalit u ptáků a savců, malá osteologická sbírka a kolekce hnízd a vajec ptáků, hodnotné svou autentičností a celistvostí. Mezi zajímavosti patří ukázky pytláckých zbraní, místnost vybavená nábytkem z kořenů stromů nebo kolekce knih s vazbou ve tvaru dřevín. Součástí muzea je i historická expozice s modelem nejstarší podoby hradu a dalšími historickými exponáty nebo černá hradní kuchyně.

V Úsově navštivte také židovskou čtvrť a židovský hřbitov.

Tipy v okolí: *Bezděkov – levandulový statek; Litovel – muzeum (1.) a pivovar; Uničov – městská památková zóna; Mladečské jeskyně; Loštice – Muzeum Olomouckých tvarůžků.*

**LOVECKO-LESNICKÉ
MUZEUM V ÚSOVĚ**
Zámecká 1, 789 73 Úsov
tel.: 583 435 111

duben, září, říjen: 9–16:30 (mimo pondělí),
květen a červen: 9–18 (mimo pondělí),
červenec až srpen: 9:30–19 (mimo pondělí)
www.muzeum-sumperk.cz

Róza a Terezie, dvě lidumilné hraběnky z náměšťského zámku

Na vyvýšenině v Náměšti na Hané je zasazen do unikátně uspořádaného kruhového parku půvabný čtyřkřídlý zámek s mansardovou střechou, kterému se říká Horní. Stojí nedaleko zříceniny středověkého hradu. Park obkružuje cesta, odkud vybíhají do čtyř světových stran lipové aleje. Sídelním místem se zámek stal v druhé polovině 18. století, protože původní Dolní již nevyhovoval nárokům na pohodlné bydlení. To už panství vlastnili Harrachové, kteří zastávali významné diplomatické a vojenské posty. Předseda říšské dvorské rady Ferdinand Bonaventura, hrabě z Harrachu, už sice nebyl žádný mladík, ale na Hané se mu líbilo. Díky němu dnes můžeme obdivovat honosnou stavbu ve stylu raného klasicismu s francouzskými prvky.

Ferdinand ale nezůstal jen u zámku. Nechal v Náměšti postavit obecní školu, ty nejlepší žáky poslal na studia do Olomouce. V Dolním zámku zřídil textilní manufakturu, pro jejíž zaměstnance nechal v půlkruhu kolem Horního zámku vystavět zděné domky. Místní se v kurzech zaučovali, jak správně příst len a vlnu. Pro tyto potřeby nechal hrabě postavit i bělidlo. Tkalcovská výroba fungovala v Náměšti třináct let do jeho smrti. Jeho jediná dcera Róza se provdala za Josefa hraběte Kinského, čímž přešlo panství do vlastnictví dalšího významného šlechtického rodu. Marie Róza byla velmi vzdělaná a šlechetná. Uměla několik jazyků včetně češtiny. Lidé z Náměště ji měli rádi. Dala třeba rozparcelovat pozemky a polnosti, patřící k panskému dvoru, a darovala je bezzemkům. Vznikla tak osada Nové Dvory. Marie Róza založila také sirotčinec, kam docházela sama děti učit.

Po smrti Marie Rózy v roce 1814 se stal majitelem panství František Josef hrabě Kinský. Zemřel však velmi mladý. O rozsáhlý majetek i děti se musela starat jeho manželka Terezie. Oblíbená hraběnka nechala v Náměšti opravit zámeckou kapli, kde se konaly denní bohoslužby a každoročně se sem pořádaly průvody z farního kostela. Byla známá podporovatelka chudiny. Měla ale velké trápení se synem, který panství zdědil

po otci. Dominik hrabě Kinský, zvaný Niki, byl svým netypickým chováním známý po celém okolí a vyprávělo se o něm le-dacos. Za jeho podivinstvím prý byla nešťastná láska. Unikal do samoty a bloudil po okolních lesích. Spřízněnou duši našel v Josefu Mánesovi, který zajížděl do Čech pod Kosířem, a vyráželi spolu na toulky. Hrabata Kínští k Náměšti přilnuli a nechali

1.

tady v roce 1871 vystavět rodinnou hrobku, kde odpočívá sedm jejich členů.

Posledními majiteli zámku už nebyli šlechticové. V roce 1916 ho od Kinských koupil bohatý velkoobchodník se železem František Ottahal z Olomouce. Manželé Ottahalovi zámek zmodernizovali a nechali přetvořit park do dnešní podoby. Po druhé světové válce zámek přešel na stát, dnes patří městyši Náměšť na Hané.

V zámeckém interiéru s rokokovou výzdobou je unikátní soubor míšeňského porcelánu, kolekce historických kočárků, k vidění jsou i dva kočáry olomouckých arcibiskupů.

Tipy v okolí: Slatinice - Muzeum veteránů (1.), Galerie Zdeňka Buriana; Drahnovice - Černá věž; Luděřov - Barokní sýpka, Švédské šance; Cholína - Hanácké muzeum; Příkazy - Hanácké skanzen.

ZÁMEK NÁMĚŠŤ NA HANÉ
Hrad 1, 783 44 Náměšť na Hané
informace na tel.: 585 952 184

duben-9-16 (víkendy a státní svátky),
květen-září: 9-17 (mimo pondělí),
říjen: 9-16 (víkendy a státní svátky)
listopad až březen: na objednávku
www.zamek.namestnahane.cz

Kupec Andrýsek vyslyšel hlas z nebe a dostal svému slibu

Žlutavé stometrové průčelí barokního chrámu na Svatém Kopečku se jako korouhev hrdě vypíná na vršku u Olomouce. Premonstrátský řád jej nechal vystavět v jedinečné krajinářské kompozici, souznící s nedalekým Hradiskem. Majestátní svatostánek, spojený s mariánským zjevením, se řadí k významným evropským poutním místům s velkou duchovní tradicí a působivou atmosférou.

Olomoucký kupec Jan Andrýsek chtěl dlouho vykonat něco dobrého. Při jedné ze svých cest učinil slib, že na Olomoucku postaví kapli zasvěcenou Bohorodičce. Čas ubíhal, jeho obchodu s vínem v Olomouci se dařilo, ale Andrýsek se splněním slibu otálel. Tak se mu podvkrát ve snu zjevila Panna Marie s Jezulátkem v náručí, aby mu připomněla, co slíbil.

Koncem února roku 1629 vyjel na koni za město a nechal se unášet nazdařbůh. Kůň se vydal závějemí východním směrem, pak začal stoupat do hustě zalesněné stráně. Kvůli prudké sněhové bouři si kupec zahalil obličej a pohroužil se do motliteb. Náhle přestalo chumelit a kůň se zastavil. Andrýsek vzhlédl a s překvapením spatřil, že stojí na místě, které mu vyjevila Panna Marie. Na kopci zvaném Svatá hora poté nechal se souhlasem olomouckých premonstrátů, kterým pozemky patřily, vystavět kapličku, kde se už od jejího založení děly zázraky a proudila sem procesí poutníků. Po patnácti letech za švédské okupace byla kaple vypálena, naštěstí uctíváný milostný obraz byl zachráněn. Tehdy se Andrýskovi Panna Marie zjevila celá zarmoucená potřetí. Na jeho popud premonstráti kapli obnovili. Malá svatyně však už nedostačovala, a tak bylo rozhodnuto o výstavbě chrámu, zasvěcenému Navštívení Panny Marie. Jan Andrýsek se jeho posvěcení v roce 1679 nedožil. Celá stavba byla dokončena v polovině 18. letí.

Na grandiózních dvoudenních oslavách ke stoletému výročí založení poutního místa v roce 1732 se sešlo na sto tisíc lidí. Navečer bylo celé návrší osvětleno, na triumfální bráně plálo jméno Panny Marie, osvětlené byly i sloupy až do Samotišek. Na úpatí kopce hořela další triumfální brána. Milostný obraz Panny Marie byl druhý den opatřen zlatými římskými korunkami, což byla pocta, jíž se dostalo nemnoha chrámům té doby. V roce 1748 navštívila Svatý Kopeček česká a uherská královna Marie Terezie v doprovodu svého manžela, císaře Františka I. Lotrinského. Církevní představitelé vznesli žádost, zda by pro případ ohrožení mohla být vybudována úniková

cesta ze Svatého Kopečka na klášter Hradisko. Marie Terezie tento návrh podporovala. Tehdejší francouzský stavitel Pierre Bechade de Rochepine, pověřený stavbou olomoucké pevnosti, sice nechal zpracovat plány, nakonec však stavbu chodby dlouhé kolem 6,5 kilometrů vyloučil.

Jednolodní chrám, jehož základní kámen byl položen v roce 1669, je dílem císařského architekta Giovanniho Pietra Tencally. Podle návrhu Domenica Martinelliho byla vystavěna rezidence s reprezentačními sály a zadní ambit. Kaple svaté Anny se připisuje Giovannimu Santinimu. V barokním interiéru vyniká fresková výzdoba od Jana Kryštofa Handkeho a dalších umělců a cenné varhany. Papež Jan Pavel II. povýšil kostel Navštívení Panny Marie v dubnu 1995 na baziliku minor.

Tipy v okolí: památková rezervace Olomouc; Šternberk – hrad, Expozice času; Fort Radikov (1.).

BAZILIKA NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE
nám. Sadové 1, 779 00 Olomouc
Chrám je možné navštívit denně od 8:30 do 17 hodin.

Kancelář tel.: 585 385 342, 777 742 176
www.svatykopecek.cz

Jak byl pastýř Gill ztrestán za zlobu a město Hunohrad za chamtivost.

Jestě v 16. století šuměly v místě horské osady Rejvíz jen hluboké hvozdy s vlnícími se lučinami kolem říčky Černá Opava. První obyvatelé si začali budovat chalupy na Sklářských lukách až na přelomu 18. a 19. století. Měli těžké živobytí – věnovali se zemědělství a lesnictví nebo těžili železnou rudu v okolí. S útlumem těžby jakoby se tady život zastavil. Druhý dech Rejvíz chytil na počátku 20. století díky největšímu vrchovištnímu rašeliništi na Moravě a ve Slezsku. Výjimečný přírodní úkaz lákal turisty, kteří skomírající obec oživil. A se zatajeným dechem naslouchali příběhům z dávných časů.

Tajemné rašeliniště s jezírkem, mokřadovými loukami a bujným rostlinstvem vedlo lidi ke sprádání strašidelných příběhů, protože divoká příroda v nich vyvolávala bázeň a raději se jí vyhýbali. Nejznámější postavou těchto lidových povídek je jezerní pastýř Gill. Mechové jezírko prý obchází starý a shrbený muž s tornou na chleba na rameni, která je připomínkou jeho provinění, za něj musí navěky pykat.

V chudém kraji, kde lidé schraňovali každou kůrku, zlostný pastýř zadupal v návalu vzteku do země celý bočník chleba a za tento bezbožný čin ho stihnul náležitý trest. Musí sám a hladový bloudit v lesích, obklopujících rašeliniště. Truduje se, že je dobrým zjevením a na slušný pozdrav každému také slušně odpoví. Není radno ho ale potkat po setmění. Gill nechce být po západu slunce rušen, proto návštěvníky na svém výsostném území zastrašuje děsivým křikem. Tato pověst snad měla být varováním a měla odradit kohokoli od nebezpečného prozkoumávání rašeliniště jindy než za denního světla. I v současnosti je z bezpečnostních důvodů naučná stezka Rejvíz přístupná denně jen do 18 hodin.

Nešťastný Gill možná na svých pochůzkách hledá ztracené město Hunohrad, které mělo stát tam, kde se leskne Mechové jezírko. Žili v něm chamtiví lidé, které honba za penězi a majetkem zaslepila a zatvrdila jim srdce. Když místo milosrdné pomoci zabili žebráka, prosícího o almužnu, celé město se s rachotem propadlo do země a jeho obyvatelé zaplavila voda. Kdo podlehne vidině bohatství a ocitne se poblíž, bude stažen do černé hlubiny. Tyto legendy učily své obyvatele skromnosti

a pokoře. Bez toho se v minulosti v horských podmínkách přežívalo jen těžko.

Dnes je Rejvíz lákadlem pro milovníky přírody, které naučná stezka provede unikátním biotopem rašeliniště po povalovém chodníku až k Velkému mechovému jezírku. Na vrchovišti rostou především rašeliničky, různé mechy a odolné rostliny. Kolem poletují vážky a daří se tu pavoukům.

V osadě Rejvíz, která se rozkládá u cesty, spojující Jeseník se Zlatými Horami, funguje několik penzionů. Někdejší Hostinec U jezerního pastýře, nyní Penzion Rejvíz, je ale ojedinělý. Jeden z předchozích majitelů byl zručný řezbář, který svůj podnik opatřil originální výzdobou.

Do opěradel židlí vyřezával portréty svých štamgastů. Dodnes se jich zachovalo asi dvacet a také značná část původního interiéru.

Tipy v okolí: Zlaté Hory, Písečná – Jeskyně Na Špičáku (1.), Jeseník (2.)

NAUČNÁ STEZKA REJVÍZ

Naučná stezka Rejvíz, 79376 Zlaté Hory
tel.: 584 425 015

Provozní doba informační chatky:

květen–listopad: 8–18, jezírko je přístupné
i mimo tuto dobu
www.navstivtejeseniky.cz

Jak se v krajině oblíků a nunataků zabydlel dobromyslný Venušin národ

Venušiny misky od pradávna rozněcovaly fantazii místních obyvatel. Žulové skály s prohlubněmi připomínajícími mísy a skalní útvary s různými výklenky a výčnělky byly v lidské představivosti kulisami nějakého nadpozemského představení. Nádherná přírodní scenérie s oblými kopci a skalami, vystupujícími nad reliéf, k tomu bezesporu svádí.

Žulovská pahorkatina s unikátními geologickými útvary včetně Venušinych misek na vrchu Smolný má zajímavou geologickou historii, která osvětluje zdejší unikátní krajinné výtvoř. Území v podhůří Jeseníků bylo velmi členité a k obloze se vypínaly mnohé vysoké skály vyvřelých hornin, které pamatují ještě prvohory. Majestátnost a dramatičnost hornaté krajiny ale téměř zničil ledovec, který ji svou silou srovnal do podoby malebných, oblých kopců-oblíků, střídaných táhlými údolím. Jen občas proudy ledu odolala skála, kterou musel ledovec obtéct. Dokladem této erozní činnosti jsou balvany, které ledovec přinesl až od Baltského moře, a také jednotlivé ostrovní skály – nunataky.

Vrch Smolný je typickým nunatakem. Žulová skála byla postupně vystavena účinkům vody, větru a času. Zvětrávání a kulovitá odlučnost místní žuly daly vzniknout tajemným místům, které jako by byly dílem lidské ruky. Venušiny misky tak byly spojovány s prastarými rituály, kdy na kamenných sedadlech seděli pohanští kněží a sledovali provádění krvavých obětních obřadů ve skalních mísách.

Nejstarší lidové zkazky však spíše vypovídají o touze lidí po světě, kde vládne dobro a laskavost. Možná si tak místní kompenzovali těžký život v odlehleém koutu javornického výběžku. Vymysleli si dobromyslný Venušin národ. Neobyčejně sličné ženušky a vlídní mužičkové obývali podle pověstí jeskyně pod Venušínými miskami. V noci se chodili koupat do mís, kde také vařili a prali. Vycházeli po setmění v neviditelných kápích mezi místní lid, chudým pomáhali, nemocné léčili. Když se ve skalách zatoulalo dítě, ženušky ho lapily a královsky hostily. Tyto roztodivné pidiosůbky lidem pomáhaly, ale rády je i škádlily.

Venušíným miskám, které jsou vyhledávanou národní přírodní památkou, se přisuzuje odjakživa kouzelná moc. Tak třeba žena, která si sedne do některé z prohlubní, se prý do roka vdá a otěhotní. Dnes je vrcholek Smolného s Venušínými miskami vyhledávaným místem turistů. Ze skalní vyhlídky nahoře na Smolném lze spatřit jeden z našich nejznámějších oblíků – Šibeničník, který vznikl působením kontinentálního ledovce.

Centrem Žulovské pahorkatiny je obec Žulová – dříve Frýdberk, patřící k nejstarším osídleným místům kraje. Příslušníci rodu Wüsthube, nechvalně známí svou krutostí, v Žulové postavili hrad, odkud podnikali loupeživé výpravy. Hrad se nedochoval a torzo věže (2.) se stalo součástí kostela svatého Josefa. Ze Žulové je krásná asi dvacetikilometrová vycházka po nejzajímavějších místech divoké krajiny jesenického podhůří – přes Boží horu, okolo Velkého rybníku na Venušiny misky. Odtud přes Černou vodu ke zřícenině hradu Kaltenštejn a přes Černou vodu-lomy zpátky do Žulové.

Tipy v okolí: Javorník – zámek Jánský Vrch; Vidnava – městská památková zóna s kostelem svatě Kateřiny; Jeskyně Na Pomezí (1.).

VENUŠINY MISKY
Přístupno celoročně.
www.navstivtejeseniky.cz

Jak zbožná hraběnka a horlivý inkvizitor rozpoutali děsivé peklo

Zámek v podhorských lázních Velké Losiny je právem považován za klenot moravské renesance. Je však také spojen s jednou z temných kapitol našich dějin. Co bylo záminkou pro rozpoutání honů na čarodějnice ve druhé polovině 17. století, kdy desítky nevinných lidí skončily na hranici? Pouhá pověra nebo v tom svou roli sehrálo ukradené srdce zbožné hraběnky Alžběty Juliány o několik let dříve?

Na Květnou neděli roku 1678 se žebračka Marina Schuchová vypravila na mši do kostela v Sobotíně, kde ukradla hostii. Sobotínský farář to nahlásil losinské vrchnosti. Vyděšená žebračka přiznala, že měla hostii přinést porodní bábě Dorotě Groerové, které nedojila kráva. Tehdejší správkyně velkolosinského panství, hraběnka Angela Anna Sibylla z Galle, rozená Žerotínová, se rozhodla tyto zločinné čáry vyšetřit

a povolala do Losin Františka Jindřicha Bobliga z Edelstadtu. Šestašedesátiletý nedostudovaný právník Boblig měl již zkušenosti předsedícího v inkvizičních procesech na Jesenícku a ustavil ve druhém patře zámku inkviziční světský tribunál. Využíval toho, že lidé věří na pověry a mýty a mistrně s nimi manipuloval. Obviněných přibývalo. Chudí, bohatí i duchovní se pod vlivem psychického nátlaku i trýznivého mučení přiznávali ke spolení s ďáblem a různým čarodějnickým rejdům. Hranice plály a Boblig mohl být spokojený. Mezi lidmi se šířil strach, aby obávaný soudce neukázal taky na ně. Náklady na procesy narůstaly, a tak se Boblig zaměřil na zámožné občany z nedalekého Šumperka. Neostýchal se obvinít ani zástupce církve. I když jednal s posvěcením vrchnosti a pražského apelačního soudu, mluvil o něm jako o zhýralém ďáblu v lidské podobě.

Připomeňme si však ještě jeden příběh z této doby, který vypráví o ztraceném srdci Alžběty Juliány z Oppersdorfu, manželky Přemyslava III. ze Žerotínů, kteří vlastnili losinské panství před hraběnkou z Galle. Alžběta Juliána ve své závěti projevila přání, aby po smrti bylo její srdce uloženo v šumperském kostele u dominikánů. Srdce však ještě čtyři a půl roku zůstalo na zámku ve stříbrné schránce. Na podzim 1673, to už byl po smrti i Přemyslav, pověřila hraběnka z Galle úředníka losinského panství Koppa předáním srdce své švagrové na určené místo. Jenže srdce se záhadně ztratilo a podezřelým byl Kopp. Začalo se po něm pátrat až po vypuknutí procesů kolem roku 1680. Boblig se na něj ptal i obviněných, protože existovalo

podezření, že bylo zneužito k čarodějným praktikám. Kopp byl obviněn z krádeže srdce a čarodějnictví. Po celou dobu trval na tom, že srdce k dominikánům odnesl. Po roce se mu podařilo utéct z vězení a vyšetřování tím skončilo.

Historie zámku, jemuž vévodí osmiboká šestipodlažní věž, je spjata především s rody Žerotínů a Liechtenštejnů. Tři zámecká křídla lemují arkády ve třech řadách nad sebou. Východní křídlo zdobí sgrafitová výzdoba. Zámek obklopuje park v anglickém stylu.

Ve Velkých Losinách navštivte také Ruční papírnu, lázeňský areál s přírodní sirnou termální vodou a relaxační areál Termály Losiny.

Čarodějnická cyklotrasa (138 km). Vede místy na Jesenícku a Šumperku, spjatých s čarodějnickými procesy, která jsou na značených zastávkách pietně připomínána.

Tipy v okolí: dřevěné kostelíky v Žárové (1.), Maršíkově a Klepáčově; Šumperk – Expozice Čarodějnické procesy v Geschaderově domě; Rozhledna Háj; Víkřovice – Muzeum silnic; Rapotín – Veterán muzeum ZOO park.

STÁTNI ZÁMEK VELKÉ LOSINY

Zámecká 268, 788 15 Velké Losiny
objednávky nad 10 osob mob.:
+420 608 176 117 (po-pá 9.00 - 15.00)

Pro aktuální otevírací dobu, prohlídkové okruhy a vstupné prosíme, navštivte:
www.zamek-velkelosiny.cz

Po stopách dcery nizozemského krále Mariany Oranžské

Pohraniční obec Bílá Voda, obklopená ze tří stran polským územím, leží na úpatí Rychlebských hor v severním výběžku Javornicka. S ohledem na svou odlehlou polohu má velmi zajímavou minulost, která se návštěvníkům připomíná i dnes. Díky piaristické koleji byla v osmnáctém a devatenáctém století významným centrem vzdělanosti a umění na Jesenícku. O její rozkvět se velmi zasloužila nizozemská princezna Mariana Oranžská, která zde našla od roku 1854 své útočiště. K tragickým okamžikům Bílé Vody a celé oblasti patří války o rakouské dědictví, zajatecké tábory za druhé světové války, pochody smrti, které tudy prošly i odsun původních německých obyvatel. V roce 1950 zřídil komunistický režim v Bílé Vodě internační tábor pro řeholní sestry ze 14 řádů a kongregací.

Mariana Oranžská byla na svou dobu velmi liberální žena, které nevyhovoval život svázaný konvencemi, a raději volila nezávislost. Provádala se za bratra pruského císaře a porodila mu čtyři děti. Způsobila velké pozdvižení, když od manžela utekla se svým tajemníkem. Po rozvodu se nesměla stýkat s dětmi a na území Pruska nesměla pobývat více než jeden den, přičemž každý přechod hranic musela hlásit. Proto si pořídila v Bílé vodě zámek, aby mohla zajíždět na svůj nedaleký zámek v Kamienci Żąbkowickem a na další své statky v dnešním Polsku. Lovecký zámek v Bílé Vodě si nechala přebudovat na reprezentativní rezidenci, kde po dlouhé roky trávila téměř každé léto. Mariana si Bílou vodu a zdejší krásnou přírodu zamilovala. Podnikala dlouhé procházky do okolí a projížděla se v kočáře po lesních cestách. Chodila ráda na Šafářovu skálu, do údolí Hlubokého dolu nebo na Borůvkovou horu. Místní obyvatelé Marianu nazývali „dobrou paní“. Bezesporu to byla mimořádná žena. Na svém novém panství otevírala doly a hutě, rozvíjela lesní hospodářství nebo nechala vybudovat padesátikilometrovou cestu na polské území. Věnovala se i charitativní činnosti. Podporovala chudé, výstavbu škol a sirotčinců, udílela stipendia studentům a umělcům. Její aktivity zasahovaly do širokého okolí, mimo jiné přispěla i na výstavbu evangelického kostela v Jeseníku.

Život této neobyčejně pokrokové ženy mapuje přeshraniční okružní naučná stezka Po stopách Mariany Oranžské (10 km). Stezka v barvách rodu Oranž začíná v Bílé Vodě u autobusové zastávky, vede k piaristické koleji a dále k zámku, kde princezna žila. Dnes je

tady léčebné zařízení. Dále cesta směřuje k lomu, kde Mariana nechala těžít krystalický vápenec. Odtud přes kopec Kukačka pokračuje do polského pohraničního města Złoty Stok s podzemními chodbami, vedoucími až na české území, k opravené vápence s vyhlídkovou plošinou, odkud je vidět na Marianin zámek v Kamienci. Okruh se pak stáčí zpět do Bílé Vody. Druhý značený okruh po místech, kam chodila Mariana ráda, vede na Borůvkovou horu a zaniklými osadami se vrací do Bílé vody (25 km).

V Bílé Vodě bylo otevřeno unikátní Muzeum izolace, internace a integrace. Expozice je rozdělena do dvou částí. První část se věnuje historii obce včetně osobnosti Mariany Oranžské, zajateckým táborem zřízeným v okolí a odsunu původního obyvatelstva po válce. Druhá část přibližuje temnou dobu čtyřicetileté internace řádových sester v objektu někdejší piaristické koleje. Na sedm set je jich pochováno na místním hřbitově. Vedle barokní koleje v centru obce se nachází barokní kostel Navštívení Panny Marie. V Bílé Vodě je i výrobní hostií, kterou je možné po dohodě navštívit. Sudetská cesta mapuje události, které poznamenaly krajinu po vysídlení sudetských Němců. Obsahově navazuje na křížovou cestu a je chápána jako poselství do budoucnosti.

Tipy v okolí: Javorník – rozhledna na Borůvkové hoře (1.); zámek Jánský Vrch; Račí údolí – Tančírna a Čertovy kazatelny; zřícenina hradu Rychleby; Travná – kaple Panny Marie La Salettské.

MUZEUM IZOLACE, INTERNACE A INTEGRACE

Muzeum Bílá Voda, Městys Bílá Voda 68
790 69 Bílá Voda u Javorníka
tel.: +420 725 142 241

Od 1. června do 31. října

Otevřeno denně od 9 do 17 hodin

Od 1. listopadu do 31. květen

Denně mimo pondělí od 10 do 17 hodin
www.muzeumbilavoda.cz

Návrat zlatých časů do Zlatých Hor

Zlaté Hory vždy přitahovaly dobrodruhy a věčné snílky, kteří se v potocích, splavujících bohatství z hor, pídili po zrnkách zlata. Neúnavně také kutali v okolních kopcích, kde pátrali po zlatých valounech a vzácné rudě. A dařilo se jim, hory vydávaly své poklady plnými hrstmi. Zlaté Hory zažívaly po staletí slávu a hojnost, i když musely častokrát čelit sporům a bojům o zlatonosné území. Městem se prohaly drancující vojska, mor, čarodějnické procesy, požáry, a nakonec se vyčerpala i ložiska. Lepší časy nastaly až v 19. století s rozvojem kamenictví a průmyslové výroby a založením lázeňského sanatoria. Přesto je historie města protkána podmanivými příběhy odvážlivců, kteří se v tomto odlehleém koutu snažili nalézt štěstí. A v jejich stopách šli další, které jejich osudy a život na Zlatohorsku zaujal a začali oprašovat slavnou minulost zlatokopectví.

Novodobou ikonou Zlatých Hor se stal Henry Hořelica, který představuje obraz zlatokopa a trampa jako svobodomyšlného a hrděho člověka, který se nenechá ničím a nikým zlomit a odradit. Měl nezkrotnou duši a už od dětství narážel na vymezené mantinely totalitní doby. Miloval přírodu a svobodu, a to našel v trampském hnutí, které bylo ovšem tehdejší mocipánům trnem v oku. V šedesátých a sedmdesátých letech opakovaně skončil v jáchymovském lágru a práce v tamějších dolech ještě více prohloubila jeho zájem o mineralogii. Ač chtěl být geologem, nakonec dálkově vystudoval hornickou průmyslovku.

Usměvavý, robustní chlapík s nepřehlédnutelným plnovousem prozkoumával okolí Zlatých Hor s nespoutaným elánem. Prolézal staré štoly a pátral po zlatě v korytech horských potoků. Byl vášnivým amatérským geologem, mineralogem, historikem a jeho aktivity byly v devadesátých letech velkým impulsem pro založení hornické expozice. Henry jako nadšený průvodce přibližoval návštěvníkům všechno, co se o geologii a hornictví dozvěděl na svých výpravách po místních kopcích. Znal tu doslova každý kámen a dovedl k němu připojit zajímavý příběh či historku. Učil zájemce rýžovat zlato a dopřával jim tak zažít pocity zlatokopů – nadějí a očekávání, radost i opojení. Ve Zlatých Horách také založil tradici soutěží v rýžování zlata. Henry Hořelica se nebál žádné autority, skláněl se jen před silou přírody, kterou ctíl. Jeho nadšení a vizionářská nezlomnost přispěly k obrození oblasti, která žije zlatou horečkou, i když se tu zlato dávno netěží.

Památná doba dobývání zlata se dnes nepřipomíná jen v Městském muzeu. V romantickém

1.

Údolí ztracených štol zlatonosné říčky Olešnice klapou dřevěná kola zlatorudných mlýnů stejně jako v minulosti. Dřevěné mlýny byly postaveny jako dokonalé repliky těch původních středověkých. V Hornickém skanzenu tak znovu ožívá stará technologie dobývání zlata a jiných nerostů. Kolem skanzenu vede naučná stezka Údolí ztracených štol, která seznamuje návštěvníky se „zlatými časy“ těchto dlouho polozapomenutých končin. Dávným světem dobývání rud a jejich úpravy provázejí i další dvě naučné stezky v blízkém okolí: Zlatohorská hornická naučná stezka a Údolská hornická naučná stezka. Zlaté doly kdysi střežil mohutný hrad Edelštejn, ze kterého dnes zbyly jen trosky.

2.

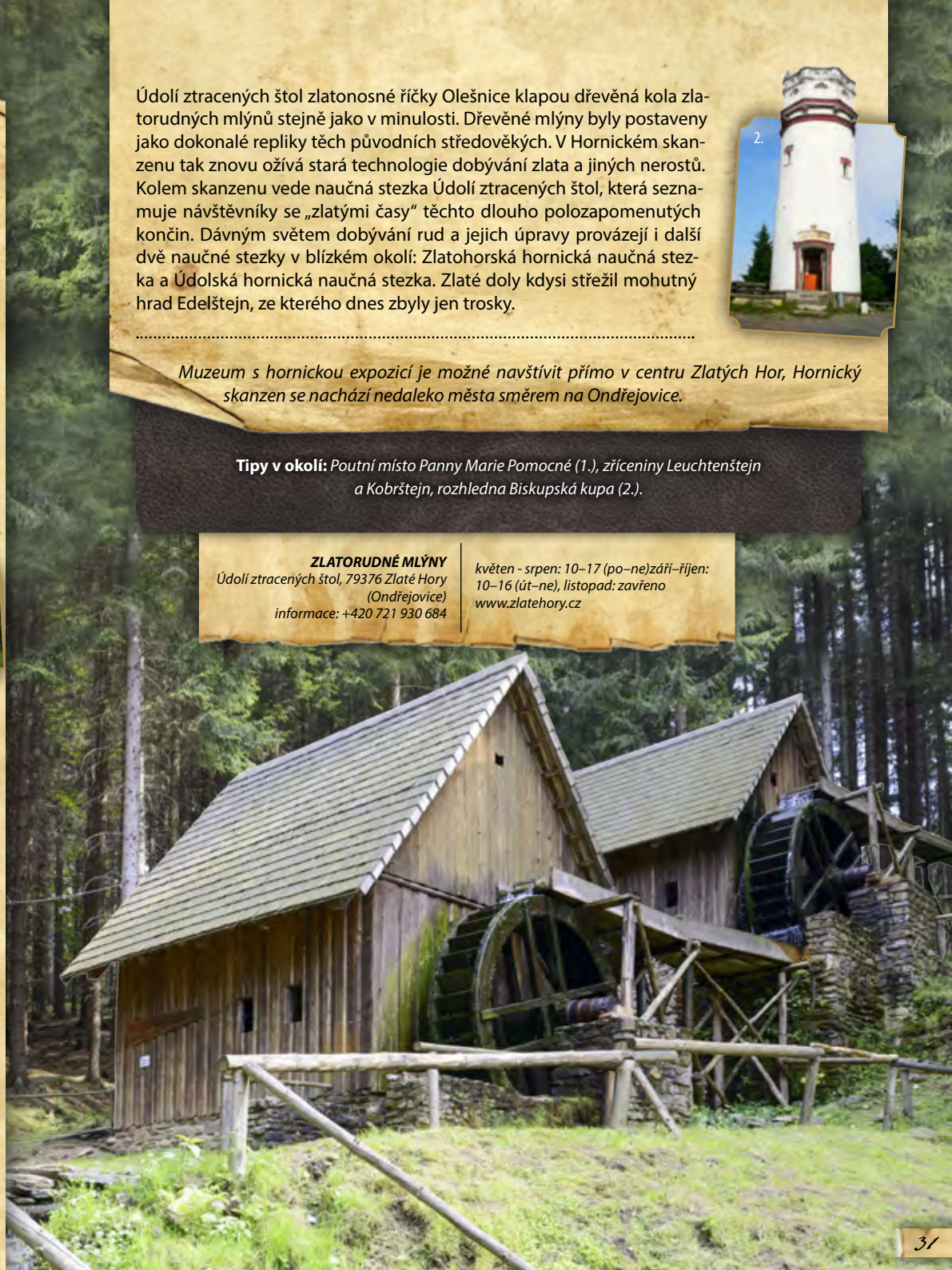
Muzeum s hornickou expozicí je možné navštívit přímo v centru Zlatých Hor, Hornický skanzen se nachází nedaleko města směrem na Ondřejovice.

Tipy v okolí: Poutní místo Panny Marie Pomocné (1.), zříceniny Leuchtenštejn a Kobrštejn, rozhledna Biskupská kupa (2.).

ZLATORUDNÉ MLÝNY

Údolí ztracených štol, 79376 Zlaté Hory (Ondřejovice)
informace: +420 721 930 684

květen - srpen: 10–17 (po–ne)září–říjen:
10–16 (út–ne), listopad: zavřeno
www.zlatehory.cz

Jeden kázal vodu, druhý víno, a lidé se uzdravovali

Dva současníci, spolužáci, vzdálení bratrance, ale také konkurenti, kteří si nemohli svého času přijít na jméno. Oba zakladatelé originálních léčebných metod vycházeli ze svých osobních zkušeností. Oba se zasloužili o založení významné tradice lázeňství na Jesenicku. Jeden vodu zakazoval, druhý ji ordinoval ve velkém. Kdo byli tito svérázní lidoví léčitelé? Johann Schroth v Dolní Lipové vsadil na drsnou dietní kúru. Vincenz Priessnitz v Jeseníku doporučoval vodoléčbu, pohyb, slunce a zdravou stravu. Vyhledávané léčebné lázně v Dolní Lipové a Jeseníku nabízejí klientům v současné době prvotřídní zázemí pro léčebnou a rehabilitační péči a relaxaci v příjemném horském klimatu s mimořádně čistým vzduchem.

Původní metoda Johanna Schrotha na snížení hmotnosti byla léčbou šokem a pacienti ji absolvovali na vlastní riziko. Vyžadovala značnou vůli a sebezapření. Schroth si nejdříve získal dobrou pověst při léčbě domácích zvířat. Poprvé oficiálně vyléčil jistou Magdalenou Bartschovou z tuberkulózy krčních uzlin v roce 1837. Ihned se to rozkřiklo a Schrotha vyhledávali další nemocní. V roce 1842 nechal postavit v Dolní Lipové první léčebný dům. Nemocným aplikoval v šesti až osmi týdenních cyklech systém mnohahodinových zábalů a střídání suchých a mokrých dnů půstu, při nichž byl v rámci pitného režimu podáván jen alkohol. Lidé byli baleni do mokrých prostěradel a k jídlu byly servírovány v omezené míře suché země a různé kaše. Tato radikální léčba, která měla léčit všechny neduhy, byla později zmírněna. Dodnes je ordinována zdravým lidem jako očišťovací ve zkrácené verzi v Německu a Rakousku. Teď už je snad mnohým jasné, odkud pochází hláška, že když někdo přebere, je na šrot.

Vincenz Priessnitz si v mládí vyléčil vážně pochroumaná žebra, když ho přeljel vůz. Začal si na nemocné místo přikládat studené zábaly a zabralo to. Inspiroval se prý srnkou, která si chodila chladit poraněný bok do potůčku. Začali k němu docházet první nemocní. Ordinoval zábaly ze studené vody a střídání studených a teplých koupelí, které nastartovaly imunitní systém, a tělo si nakonec s nemocí poradilo samo. Pacienti pobývali hodně na čerstvém vzduchu, fyzicky pracovali, máčeli se několikrát denně ve studené lázni, po nocích se potili, ale mohli přitom vydatně jíst a pít kvalitní horskou vodu. Vincenz Priessnitz založil v roce 1822 v osadě Gräfenberg, dnešní součásti Jeseníku, první vodoléčebné lázně na světě, kam se sjížděla smetánka z celé habsburské monarchie.

V oblíbě byl i u císařského dvora. Sláva a peníze Priessnitzovi umožnily vybudovat postupně v Jeseníku velké lázeňské centrum. V Priessnitzově rodném domě v areálu lázní je umístěna stálá expozice o jeho životě a his-

torii lázeňství na Jesenicku. V atraktivním Balneoparku, koncipovaném jako soustava zastavení sloužících k hydroterapii a relaxaci, si mohou návštěvníci sami vyzkoušet Priessnitzovu metodu na vlastní kůži.

Schroth i Priessnitz byli původně sedláci. Nebyli příliš vzdělaní, přesto byli velmi schopnými léčitelé. Znali se od mládí, o rok starší Schroth si dokonce chtěl vzít Priessnitzovu sestru Terezii. V začátcích to neměli lehké, byli obviňováni ze šarlatánství, čelili různým udáním z nevědeckých postupů. Nakonec jim ale byly vystaveny dekrety, opravňující k léčení. Schroth tak ovšem musel činit pod lékařským dohledem. Jejich vztah se postupem času vyostřil. Schroth se o studených koupelích vyjádřil jako o výplodech chorého mozku. Priessnitz zase odsuzoval pití alkoholu a Schrotha označil za pijáka.

Navštivte také Muzeum Johanna Schrotha v Lipové-lázních a Vodní tvrz a Balneopark v Jeseníku.

Naučná stezka
Schroth-Priessnitz
(cca 4 km).

**PRIESSNITZ LÉČEBNÉ
LÁZNĚ JESENÍK**
Priessnitzova 299, 790 03 Jeseník
www.priessnitz.cz

**SCHROTHOVY
LÉČEBNÉ LÁZNĚ**
Dolní Lipová 382,
79061 Lipová-lázně
www.lazne-lipova.cz

Tipy v okolí: Jeskyně
Na Pomezí; Česká Ves
– Muzeum veteránů;
Balneopark Vincenta
Priessnitze (1.), rozhled-
na Zlatý chlum (2.).

S duchem Praděda po nejvyšších místech Jeseníků

Nádherná panoramata do mraků se vypínajících horských hřebenů a strmých úbočí Jeseníků s malebnými údolními a zádumčivou, divokou přírodou uchvátí snad každého, kdo sem zavítá. Nejvyšší hora Jeseníků i celé Moravy Praděd láká do své tajemné náruče ty, kteří chtějí zažít něco mimořádného. Jeho vrchol a široké okolí je vyhlášeno národní přírodní rezervací, kde se vyskytuje mnoho vzácných druhů rostlin a živočichů. Praděd je od nepaměti opředen mnoha legendami, do nichž lidé vtělovali svou posvátnou úctu k tomuto působivému horskému velikanovi.

Nositelem stejného jména je i mocný vládce Jeseníků, který ochraňuje pocestné, ale zároveň trestá ty, kteří se chovají zpučně. Pán zdejších hor Praděd je zpodobňován v nejstarších pověstech především jako ten, který vládne jeseníckým skřítkům. Známa jsou jeho vyobrazení v hornické haleně s kahanem v rukou. Jenže lidem se tato jeho podoba nelíbila, možná příliš připomínala krutý život obyvatel hor, kteří si na obživu museli vydělávat těžkou hornickou prací. Koncem 19. století se již Praděd začíná objevovat jako laskavý stařec s dlouhým bílým vousem.

Jedna z pověstí, v níž vystupuje, vypráví o ovčákovi, jemuž nebyla jeho práce po chuti a šířila ho závist a touha po blahobytném životě. Když vyhnal své ovce vysoko do hor, zjevil se mu Praděd a nabídl mu za nejlepší ovci ze stáda tolik dukátů, kolik jen unese. Ovčák na směnu kývl, a tak ho Praděd zavedl do podzemí plného pokladů. Kládl mu na srdce, aby si vzal jen dukáty a jiné cennosti nechal být. Ovčák ale neposlechl, dukáty mu nestačily. V tu ránu východ z podzemí zmizel a vyděšený chlapec pochopil, že ho stihl trest za jeho nenasytlost. Ještě zahlédl Praděda, jak mu hněvivě hrozí a ztratil vědomí. Ráno se probudil na vrcholku jakési hory, bez peněz, ale šťastný, že žije. O svůj příběh se podělil s vesničany a ona neznámá hora byla pojmenována Praděd.

Dnes patří Praděd k nejvyhledávanějším horským cílům u nás. Z vrcholku je možné vyrazit na hřebenovou túru po naučné stezce Světem horských luk. Daleké výhledy do okolní krajiny z mohutného hřebenu jsou za pěkného počasí pastvou pro oči. Cestou uchvacují i neobvyklé přírodní výtvořky, jejichž vznik si horalé vysvětlovali zásahy nadpozemských sil. Petrovy kameny jako nepřehlédnutelný skalní monument byly v 17. století v souvislosti s čarodějnickými procesy označovány jako

1.

2.

místo tajných sabatů čarodějnic s ďáblem. Ztracené kameny byly spojovány se závodem sedláka s čertem, který tam prý skály vytrousil z boty. Vrchol Pecny je zase podle pověstí tvořen zkamenělými pecny chleba, kterými se nešťastný vozka snažil podkládat kola uvízlého vozu.

Naučná stezka Světem horských luk na svých zastaveních seznamuje návštěvníky s přírodními a historickými zajímavostmi, které se k ní vážou. Kdo by se třeba nechtěl dozvědět, které rostliny a živočichové tady odolávají dlouhým mrazivým zimám a krátkým chladným létům. Nebo třeba to, že na Vysoké holi budovali Němci za války letiště a v roce 1950 zde došlo k tragické havárii dopravního letadla. Oblíbená stezka vede z Ovčárny kolem Petrových kamenů, přes Vysokou holi, okolo Velkého Máje a Jeleního hřbetu, přes Jelení studánku a kolem Břidličné hory, přes Pecny a Ztracené kameny až k rašeliništi Skřítek s tajemným mechovým jezírkem. Stezka je přístupná od května do září. Na trase nejsou umístěny informační panely, pouze tabulky s číslem zastavení. Všechny informace se návštěvníci dočtou v letáčku, který dostanou na Ovčárně nebo na Skřítku.

Tipy v okolí: Klepáčov – dřevěný kostel svatého Jana Nepomuckého (1.), Sobotín – Mauzoleum rodiny Kleinů, Petrovy kameny (2.)

PRADĚD - VYSÍLAČ
Hotel Praděd – vysílač
Malá Morávka ev. č. 38
Karlova Studánka 79324

Rezervace ubytování, informace:
Ivan Kolář, mobil: +420 776 001 492
www.navstivtejeseniky.cz

Eskymák ze Zábřehu našel štěstí na konci světa

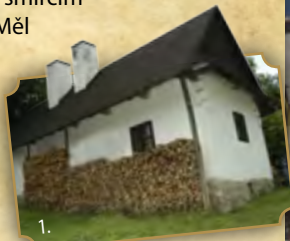
Sudičky mu vložily do vínku dobrodružnou povahu a touhu po cestování. Rodák ze Zábřehu na Moravě Jan Eskymo Welzl byl námořníkem, polárním lovcem, zlatokopem, eskymáckým náčelníkem, obchodníkem, vynálezcem... Zlákán voláním dále, procestoval velký kus světa a splnil si tak svůj sen. Ryzí Moravák zanechal stopu na Sibiři i na Aljašce. Svěrázný vypravěč a laskavý člověk je na fotografiích zachycen s pověstnou čapkou, odřenými kufry a doutníkem v puse. Dnes tento legendární světoběžník vítá příchozí z kamenného podstavce před zábřežským nádražím. Ve městě si ho každoročně připomínají na recesistické akci Welzlování, dubnovém pochodu Po stopách Eskymo Welzla a letních cyklistických závodech Welzlův cyklomaraton a Welzlovo kolo.

V domě Pod Podloubím, kousek od domu, kde se narodil, je dnes muzeum s Welzlovou expozicí. Tady jeho matka měla malé hokynářství. V Zábřehu vychodil obecnou školu a v nedaleké Zvoli se vyučil zámečnickem. V šestnácti letech odchází na zkušenou. Vydal se pěšky se čtyřmi krejčary v kapse přes Rakousko do Itálie a na Balkán.

Vojenská služba, kde se cítil „zvotročen“, ho jen utvrdila v tom, že chce žít svobodně. Ze Zábřehu se ve dvaceti pěti letech po smrti matky vydává do Janova, kde už to znal. Pracoval na lodích, na nichž přeplul všechna světová moře. Ale hnalo ho to dál. Nechal se zaměstnat jako dělník na stavbě transsibijské magistrály. Tam poprvé slyšel vyprávět o zemi daleko na severu, kde člověk může být svobodný. Prazil po životě, kde čas nehraje žádnou roli a kde bude svým pánem. Tady se zrodila jeho láska k Sibiři, která trvala skoro třicet let. Měl kuráž a pevné zdraví, a tak na nic nečekal. Bez znalosti místního prostředí, bez map a kompasu vyjel napříč Sibiří k Severnímu ledovému oceánu. Nebezpečná cesta byla dlouhá a neobešla se bez obtíží. Ale on se držel svého hesla „prundu-prondu, neprundu-prondu“

a tři roky se na káře tažené sibiřským poníkem, později sobem, probíjel drsnou přírodou. Nakonec se mu podařilo dorazit na jeden z Novosibijských ostrovů, kde se usadil. Brzy se sžil s místními Eskymáky, kterým radil a pomáhal a hájil jejich práva. Byl dobrodružný, nesnášel nespravedlnost, a co řekl, to platilo. I proto byl neoficiálně zvolen smířčím soudcem a náčelníkem Inuitů. Měl dobrou vyřídilku, což se mu hodilo k obchodování s kožešinami a později i potravinami a potřebami nutnými k přežití v místních podmínkách. Za obchodem a s poštou projedil

1.

celou Arktidu a Aljašku. Domorodí obyvatelé mu říkali Moojok Ojaak – Pojídač medvědů, polárníci Arctic Bismarck a pro všechny byl Eskymo Welzl. V roce 1924 přišel kvůli ztroskotání lodi o veškerý majetek. Zachránil si holý život a bez dokladů skončil na území Spojených států, kde byl označen za špiona. Po vyhoštění skončil v Hamburku a těžce se protloukal. Vrací se tedy do rodného Zábřehu. V nabitých sálech, mimo jiné i v zábřežské sokolovně, vypráví nenapodobitelným způsobem a se zápletem své neuvěřitelné příhody z dalekého severu. Jeho zážitky z cest jsou zaznamenány a vycházejí v novinách i knižně. V moderním světě ale už žít neumí. Se svou bodrou povahou a svobodomyšlnou duší sem nezapadá. Vydá se na svou poslední cestu a zůstává na Aljašce. Na Novosibijské ostrovy už bude jen vzpomínat.

Žil ze státní podpory ve srubu v Dawsonu, ale nezhálel. Byl za podivína, který ochotně předvádí své vynálezy kolemjdoucím, dokonce chtěl sestrojít perpetuum mobile. Žije samotářsky jen se svým psem. Dožívá se osmdesáti let.

Tipy v okolí: Štítý – městská památková zóna; Horní Studénky – poutní kostel svatého Linharta; Brničko – zřícenina hradu; Svěbohov – soubor lidové architektury (1.).

MUZEUM ZÁBŘEH
Žižkova 1, 789 01 Zábřeh

celoročně úterý–neděle:
9:00–12:00, 12:30–17:00
www.muzeum-sumperk.cz

Vesnička Vysoká je kolébkou rodu Franze Schuberta

Pohoří Králický Sněžník na pomezí Čech a Moravy uchvacuje malebnou přírodou a dochovala se zde řada vojenských památek, které tvořily hradbu na někdejší německé hranici. V těchto místech také začíná svou pouť řeka Morava, která stejně jako celá oblast nabízí širokou paletu rekreačních aktivit. Málokdo asi tuší, že v malé visce Vysoká, která je místní částí Malé Moravy, má kořeny rod slavného hudebního skladatele Franze Schuberta. Právě tady, uprostřed romantických lesů a příkrých horských cest, se narodili a žili jeho předci.

Franz Schubert, který od mládí projevoval hudební talent, se věnoval klavírní, písňové a komorní tvorbě. Složil i několik symfonií. V jeho díle se prý projevuje jistá melancholie a magičnost kraje kolem Vysoké, kterou si nesl v genech. Franzův tatínek Franz Theodor se ve Vysoké narodil a nějakou dobu tu žil, posléze se usadil ve Vídni. Matka pocházela ze Zlatých Hor.

Hudebníkův pradědeček byl ve Vysoké (dříve Neudorfu) chudým domkářem. Jeho syn Carl Schubert, Franzův dědeček, se již ale domohl lepšího postavení a majetku. Jako starosta hájil zájmy sedláků a účastnil se rebelie proti kolštejnské vrchnosti. Byl váženým a velmi zbožným člověkem a zanechal zde výraznou stopu. Po něm se určitou dobu říkalo Vysoké Schubert-Neudorf, Schubertova vesnice. Roku 1782 dal podnět ke stavbě barokní Kaple Nejsvětější Trojice, kterou také financoval. Zchátralá kaple byla na konci devadesátých let opravena. Tady údajně Franz jako desetiletý hrával na varhany, když za dědečkem přijel. Dnes je zde zpřístupněno malé muzeum Franze Schuberta a jeho rodu.

Carl Schubert nechal také na vlastní náklady postavit na kopci mezi Vysokou a Vysokými Žibřidovicemi pískovcové sousoší Kristus na Olivetské hoře. Působivé klasicistní dílo je unikátní svou polohou a výtvarnou podobou a je od něj překrásný výhled do kraje. Podstavec je opatřen citáty z bible.

Tipy v okolí: Vysoký Potok – Kaple svaté Trojice; Hanušovice – Pivovarské muzeum; zřícenina Nového hradu; Staré město pod Sněžníkem – Muzeum vojenské historie a Muzeum Staroměstska; pěchotní sruby.

Hanušovice – Pivovarské muzeum
Zábřežská 265
788 33 Hanušovice
květen–září:
útery–sobota: 10:00–12:15; 12:45–16:00
neděle–pondělí, svátky: zavřeno
říjen–duben:
útery–pátek: 10:00–12:15; 12:45–16:00
sobota–pondělí, svátky: zavřeno
e-mail: muzeum@holba.cz
tel.: +420 724 776 384
www.pivovarskemuzeum.cz

Seznam informačních center

Město	Adresa	Psč	Telefon	e-mail, www
Bělá pod Pradědem	Adolfovice 41, Bělá pod P.	790 85	584452834	mic@bela.cz, www.bela.cz
Bludov	Tř. A. Kašpara 353	789 61	583238177	kulturni.dum@bludov.cz, www.bludov.cz
Bludov	Tř. Adolfa Kašpara 37	789 61	725508214	ticpdm@seznam.cz
Černá Voda	Rychlebské stezky, o.s. Černá Voda 193	790 54	607 061 445	info@rychlebskestezky.cz, www.rychlebskestezky.cz
Dřevohostice	Zámecká 88	75114	723 910 281	icdrevohostice@seznam.cz
Hanušovice	Hlavní 137	788 33	583 285 615	ic@ichanusovice.cz, www.ichanusovice.cz
Horka nad Moravou	Skrbeňská 669/70	783 35	585 154 711	info@slunakov.cz, www.slunakov.cz
Hranice	Pernštejnské nám. 1	753 01	581 607 479	mic@meu.hranet.cz, www.mic.hranet.cz
Cholina	Cholina 224	783 22	737 473 133	tic@obeccholina.cz
Javorník	Bílý potok 152	790 70	583 035 342	info@ekocentrumrychleby.cz, www.ekocentrumrychleby.cz
Javorník	Nádražní 160	790 70	584 440 688	info@mksjavornik.cz, www.kulturnidumjavornik.cz
Jeseník	Palackého 12	790 01	725 591 621	ic@mujes.cz, www.jesenik.org/ic
Jeseník	Priessnitzova 12/299	790 01	584 491 470	infocentrum@priessnitz.cz, www.priessnitz.cz
Kojetín	Masarykovo nám. 8	752 01	581 202 202	info@meks.kojetin.cz, www.kojetin.cz
Konice	Kostelní 46	798 52	582 334 987	icko.konice@seznam.cz, www.mekskonice.cz
Kouty nad Desnou	Kouty nad Desnou	788 11	585 283 282	info@k3-sport.cz, www.kouty.cz
Lipová-lázně	Lipová-lázně 476	790 61	584 421 209	www.ic-lipova.cz, muzeum@ic-lipova.cz
Lipník nad Bečvou	nám. T. G. Masaryka 13	751 31	581 773 763	tic@mek-lipniknb.cz, www.mesto-lipnik.cz
Litovel	náměstí Přemysla Otakara 762	784 01	585 150 221	tic@litovel.eu, www.tic.litovel.eu
Mohelnice	Lazebnická 2	789 85	583 430 915	karabcova@mksdk.cz, www.infomohelnice.cz
Moravský Beroun	náměstí 9. května 4	793 05	554 773 147	info@morberoun.cz, www.morberoun.cz
Náměšť na Hané	Hrad 1	783 44	585 952 184	zamek@namestnahane.cz, www.namestnahane.cz
Němčice nad Hanou	Palackého náměstí 25	798 27	582 386 440	knihovna.nemcice@seznam.cz
Olomouc	Horní náměstí - radnice	779 11	585 513 385	tourism.olomouc.eu, infocentrum@olomouc.eu
Olomouc	Švédská 10	772 00	585 222 138	sekretariat@tourist-centrum.cz, www.tourist-centrum.cz
Plumlov	Zámecká 99	798 03	588882662	zamek.plumlov@seznam.cz, www.plumlovsko.cz/tic.asp
Prostějov	Pernštýnské nám. 176/8	796 01	582 329 723	informace@prostejov.eu, www.prostejov.eu
Přerov	Náměstí T.G.Masaryka 8	750 02	581 587 777	mic@kis-prerov.cz, www.prerov.eu
Rapotín	Šumperská 530	788 14	583 212 211	ic@kkrapotin.cz, www.kkrapotin.cz
Slatinice	Slatinice 29	783 42	581 573 000	info@tc-slatinice.cz
Staré Město pod Sněžníkem	náměstí Osvobození 166	788 32	725 502 753	info@mu-staremesto.cz, www.staremesto.info
Hynčice pod Sušinou	Hynčice pod Sušinou 16	788 32	778 069 319	bikecentrum@kolovna.com
Šternberk	Horní nám. 2	785 01	739 486 060	info@poznej-sterbersko.cz, www.poznej-sterbersko.cz
Štítý	nám. Míru 55	789 91	583440109	info@stity.cz, www.stity.cz
Šumperk	náměstí Míru 4	787 01	731 571 586	info@ic-sumperk.cz
Šumperk	Hlavní třída 14	787 01	583214000	ic@sumperk.cz, www.infosumperk.cz
Uničov	Masarykovo nám. 29	783 91	585 054 880	www.unicov.cz, mic@unicov.cz
Velká Bystřice	Zámecké nám. 775	783 53	734 236 506	www.velkabystrice.cz, kic@muvb.cz
Velké Losiny	Lázeňská ul. 674	788 15	583 248 248	infolosiny@losiny.cz, www.icosiny.cz
Vidnava	Radniční ulice 84	790 55	725 636 457	infocentrum@vidnava.cz, www.vidnava.cz
Zábřeh	ČSA 1	789 01	583 411 653	info@ic.zabreh.cz, www.tourism.zabreh.cz
Zlaté Hory	Bezručova 144	793 76	584 425 397	mic@zlatehory.cz, www.zlatehory.cz
Žulová	Josefské náměstí 1	790 65	584 437 151	mkzulova@jes.cz, www.knihovnazulova.webk.cz

Turistická karta vstupy zdarma

Olomouc • Střední Morava • Jeseníky

OLOMOUC CARD region

Olomouc region Card je turistická karta, oprávnňující držitele **ZDARMA** k návštěvě **nejzajímavějších míst** – hradů, zámků, muzeí, zoo aj. – v **Jeseníkách, Olomouci a na Střední Moravě**. Dále **umožňuje čerpat atraktivní slevy** na vstupy do vybraných turistických cílů, např. jeskyní, aquaparků a jiných zařízení. Ke každé zakoupené kartě obdržíte **ZDARMA stostránkovou barevnou brožuru** – praktického průvodce. Získáte informace, kde můžete kartu uplatnit, včetně kontaktů a otevírací doby.

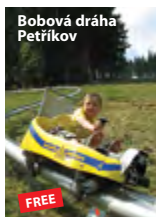

ZDARMA 70
minimálně 70 míst

- hrady • zámky • muzea • zoo
- veřejná doprava v Olomouci • sbírkové sklenky
- botanická zahrada • minigolf • golf

SLEVY 100
minimálně 100 míst

- lázeňské procedury • aquaparky
- jeskyně • sport • restaurace
- ubytování • adrenalinové zážitky

Prodejní místa, aktuální nabídku zapojených atrakcí a návrhy možných výletů s kartou ORC naleznete na

www.olomoucregioncard.cz